

ויכח

למי ראוי השלום?

וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשְּׁלוֹם לוֹ וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהִנֵּה רָחֵל בְּתוֹ בָּאָה עִם הַצֹּאן:

וכ' ע"ז הבעה"ט: ויאמרו שלום - ולא אמרו "שלום לו" כי אין שלום אמר אלקי לרשעים (ישעיה נז). וצ"ב דאם אין שלום לרשעים למה אמרו ליעקב שלום, הול"ל אין שלום.

ב) הבעה"ט הביא הקרא דישעי' פרק נ"ז אין שלום אמר "אלקי" לרשעים, ויש להבין למה לא הביא מישעי' מ"ח אין שלום אמר "ה" לרשעים ולמה המתין ומביא הפסוק דמופיע אח"כ. גם להבין החילוק בין כוונות הני שני פסוקי בכלל.

ג) יש להקשות הלשון הכ' אין שלום "אמר ה" לרשעים, דהמילים "אמר ה" מיותרים לכאורה, וסגי אילו הי' כתוב אין שלום לרשעים, וכי לא נדע דמהקב"ה הוא זה.

ד) בפר' שמיני כתוב: וַיִּדְבֹר מִשָּׁה אֶל אֶהָרֹן וְאֶל אֶלְעָזָר וְאֶל אֵיִתְמָר בְּנֵי הַנּוֹתְרִים. עי' רש"י כאן ועה"כ (בפ' עקב) ובאהרן התאנף ה' מאד וגו'. הרי דנענש אהרן על מעשה העגל במיתת נדב ואביהו. ויש לבאר למה נענש אהרן כולי האי אע"פ שנתכוון אהרן לשם שמים ומסר נפשו בעד כלל ישראל כדאיתא במדרש מוטב שיתלה הסרחון בי ולא בהם (עי דברי יואל שמיני עמוד רד שעמד בזה)

ה) גם להבין למה לא נענשו אחרים על שלא מיחו בהם, ולמה רק אהרן נתפס באותו עון

ו) החת"ס (בפי' על מגילת אסתר) מקשה במה שמיצנו שהמחלוקת במחנה היראים מצוי יוצר מאשר במחנה המופקרים, עי"ש.

ונבאר בהקדם הא דאיתא בסנהדרין (דף ק"ג ע"ב) ועל דבר זה נענשו אנשי פלגש בגבעה אמר להן הקדוש ברוך הוא בכבודי לא מחיתם על כבודו של בשר ודם מחיתם, ופירש"י ועל דבר זה - על פסלו של מיכה שלא מיחו ישראל בידו נענשו אנשי פלגש בגבעה, שנפלו ביד בנימין והרגו מהם ארבעים אלף עכ"ל, והרי דלא נענשו על פסל מיכה עד שמחו בכבוד בו"ד, ואף דמה שעשו למחות בכבוד הפילגש הי' דבר טוב אך כיון דלא מחו לכבוד ה' שוב נעשה לחוב מה שמחאו לכבוד הפילגש.

והנה פשוט דכיון דהחטא הי' מה שלא עשו לכבוד ה' לעומת מה שעשו לכבוד הפילגש א"כ יתגדל עונם כפי גודל מעשיהם לכבוד הפילגש, דכל מה שיתגדל מעשיהם לכבוד הפילגש יתגדל לעומתו עונתם דלא עשה ולא כלום לכבוד ה'.

ומובן לפי"ז מה שנענש אהרן כ"כ בחטא העגל שלא מחה כנגד עובדיה, ע"פ מה דקיי"ל גבי ס"ת שכתבו מין (שבת דף קט"ז ע"א) אמר רבי טרפון אקפח את בני שאם יבאו לידי שאני אשרוף אותם ואת האזכרות שבהן וכו' אמר רבי ישמעאל קל וחומר ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים הללו שמטילין קנאה ואיבה ותחרות בין ישראל לאביהן שבשמים על אחת כמה וכמה, ע"כ. הרי דאיבוד המינות הוא עשיית שלום בין ישראל וקוב"ה, וא"כ הנה אהרן הכהן היה האוהב שלום ורודף שלום הכי גדול בעולם בין אדם לחבירו ובין איש ואשתו, אבל מה שלא מיחה כנגד עושי העגל ה' מניעת עשיית שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, שהוא גדול מעשיית שלום בין איש לאשתו כנ"ל הללו שמטילין קנאה ואיבה ותחרות בין ישראל לאביהן שבשמים על אחת כמה וכמה, ולכן ה' הטענה על אהרן כמו בפילגש בגבעה, דלעשות שלום בין אדם לחבירו עושה אבל לעשות שלום בין ישראל לאביהם שבשמים לא עשה, וכיון שכן יתגדל העון לעומת גודל השתדלותו לעשות שלום בין אדם לחבירו, והוא עצום ורב, ומהאי טעמא ה' חטא זה חטא גדול כ"כ כרוכה בעונש חמור כ"כ כלפי אהרן דוקא ולא כלפי אחרים ודו"ק.

ומעתה יובן הטעם דנמצא מחלוקת בקרב הבני תורה יותר מאשר בקרב המתחברים עם הרשעים, כי המתחברים עם הרשעים, שאינם מוחים כנגד הרשעים חבריהם, גדול השלום ביניהם, וזה משום דכל מה שעושים שלום ביניהם הוא עבירה וחוב להם כי הקב"ה יאמר למה עשיתם שלום ביניכם ולא ביני ובין עמי, וכמו שאירע בפילגש בגבעה, הרי שהשלום שלהם קטרוג וחוב להם, וכלן יש סיוע על זה מן השטן שיעשו שלום ביניהם, כי כל שלום שלהם הוא עבירה. וא"כ השטן מסייעם לעשות שלום, ולכן מצינו שלום במחניהם כי שומעים לעצת היצר הרע שמייצם לעשות שלום ביניהם כדי לקטרוג עליהם ולאבדם, אבל כ"ז רק אם אין מוחים כנגד הרשעים אז השטן מסייעו לעשות שלום בין אדם לחבירו, אבל אם מוחין כנגד הרשעים אז השטן משתדל להפריד השלום בין אדם לחבירו כי גדול השלום ולכן בקרב בני תורה אין כ"כ שלום.

ויתורץ גם מש"כ הבעה"ט, דמה שאמרו ליעקב שלום אבל לא אמרו שלום "לו" וכוונתם היתה ע"ד הנ"ל, דשלום אצלו, אבל אין יתרון לו מהשלום, ואדרבה – שלומו הוא חסרון וחטא, כי מי שמתחבר עם הרשעים וק"ו מי שהוא רשע עצמו אמר לו הקב"ה בשבילכם עושים שלום אבל לא בשבילי, וזה "שלום" אבל לא שלום "לו" – דאין לו תועלת מן השלום.

ואתי שפיר גם לפי דברינו הנאמרים מה שהביא הבעה"ט את הכ' אין שלום אמר אלקי לרשעים ולא הביא את הכ' המופיע קודם לה, אין שלום אמר ה' לרשעים. דהנה לפי מש"כ למעלה י"ל דיש שני סוגי חסרון שלום ברשעים: א' שהקב"ה מונע את השלום מהם כפשוטו, דאין להם שלום אלא תמיד הם במחלוקת וריב. וזה באמת ממדת הרחמים ית' כי אילו ה' שום להם זה מביא קטרוג גדול עליהם דביניכם לבין יבריהם עושים שלום אבל לא ביניכם וביני, וזה כוונת הכ' בישעי' פרק מח - אין שלום אמר ה' לרשעים – ה' מדת הרחמים, דמה שאין להם שלום זה ממדת הרחמים שלא תהא קטרוג עליהם.

אבל הפסוק בפרק נ"ז – אין שלום אמר אלקי לרשעים – בא ממדת הדין, כדתיב אלקי שהוא מדת הדין. וכוונתו דאף במקום ובזמן שהרשעים חיים בשלום ושלוה ואין מחלוקת ביניהם, שלום זה אינו לטובתם אלא ממדת הדין הוא, כי ע"י אותו שלום מקטרגים עליהם מן השמים כמו שהי' בפילגש בגבעה כנ"ל, ושלום כזה בא מפיתוי יצר הרע והשטן, לא מהיצר טוב, וזה משאה"כ אין שלום "אמר אלקי" לרשעים, ר"ל דהשלום הזהז בא מפיתוי היצר והקב"ה אומר להם שלא לעשות שלום באוסן זה שעדיין הם רשעים, ובוד בבד בעשיית שלום בין אדם לחבירו צריך לעשות שלום בין אדם למקום ב"ה, ובלא השלום בין אדם למקום, השלום בין לחבירו הוא חטא ומביא קטרוג, ולפ"ז בא הכ' להשמיענו כי אם יש שלום לרשעים – והם עדיין רשעים – מעולם לא אמר להם הקב"ה לעשות שלום כזה. אין שלום "אמר אלקי" לרשעים, שהקב"ה אמר להם שאי אפשר לעשות שלום המרוצה בעודם רשעים. ואם יש שלום ביניהם הוא מעצת היצר.

ומה שאמה"כ אין שלום "אמר ה'" לרשעים גם בפרק מח כשמדבר ממדת הרחמים הכוונה ג"כ עד"ז, דהוה אמינא דמה שאין להם להרשעים שלום הוא גריעותא להם, כי גדול השלום, וקמ"ל דלא כי אע"פ דבודאי גדול השלום, ואין כלי מחזיק ברכה אלא השלום, מ"מ בעודם רשעים אין זה מברך אלא מנעץ, ומה שאין להם שלום בא מצד רחמי ה', כדי שלא יקטרג המקטרגים, וזה אין שלום "אמר ה'" לרשעים – כלומר, מה שאין להם שלום זה בא מצד ה' – מצד מדת הרחמים – אע"פ שבכלל אומרים גדול השלום, אבל שלום בין הרשעים היא יוצא מן הכלל, והוא טוב להם שלא להיות בשלום בעודם רשעים.

ומובן ממילא הטעם שהביא הבעה"ט דוקא את הכ' דאין שלום אמר "אלקי" לרשעים, משום דממה שאמרו "שלום" שלוט הי' בשלום, וגם מה שלא אמרו "שלום לו" ראה הבעה"ט שלוט הי' לו שלום אבל זה הי' מצד סיוע של השטן ולחוב יחשב לו, כי לבן הי' רשע ובעודו רשע השלום לעולם יהיה קטרוג עליו, ולכן מביא דוקא מאמה"כ אין שלו אמר אלקי לרשעים דמיירי כשהרשעים בשלום וזה קטרוג להם, ולא הביא הכ' אין שלום אמר ה' לרשעים כי זה מיירי ממניעת שלום מן הרשעים מצד מדת הרחמים.